

**KOMPOZITSION FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA NATYURMORT
JANRINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI****PEDAGOGICAL POTENTIAL OF THE STILL LIFE GENRE IN DEVELOPING
COMPOSITIONAL THINKING****ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ЖАНРА НАТЮРМОРТА В РАЗВИТИИ
КОМПОЗИЦИОННОГО МЫШЛЕНИЯ**

SUYUNOV NAVRO'Z

Shahrisabz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

ABDURAXMONOVA RUXSHONA

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Tasviray san'at va muhandislik grafikasi
yo'nalishi 2-kurs talabasi Abduraxmonova Ruxshona
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17977703>

Annotation: This article explores the pedagogical potential of the still life genre in developing students' compositional thinking. The purpose of the study is to design a methodological system for forming compositional skills through still life in art education. Objectives include analyzing the historical and aesthetic nature of still life, studying the theory of compositional thinking, identifying effective pedagogical methods, and grounding the integration of theoretical and practical lessons.

Keywords: still life, composition, art education, methodology, pedagogical technology.

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогические возможности жанра натюрморта в развитии композиционного мышления учащихся. Цель исследования — разработать методическую систему формирования композиционных навыков посредством натюрморта на уроках изобразительного искусства. Задачи исследования: анализ историко-эстетической природы натюрморта, изучение теории композиционного мышления, определение педагогических методов, обоснование интеграции теоретических и практических занятий

Ключевые слова: натюрморт, композиция, изобразительное искусство, методика, педагогическая технология.

Annotatsiya: Ushbu maqolada kompozitsion fikrlashni rivojlantirish jarayonida natyurmort janrining pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqotning maqsadi tasviriy san'at darslarida natyurmort orqali o'quvchilarda kompozitsion ko'nikmalarni shakllantirish metodikasini ishlab chiqishdan iborat. Vazifalari: natyurmortning tarixiy-estetik xususiyatlarini tahlil qilish, kompozitsion fikrlash nazariyasini o'rganish, pedagogik metodlarni aniqlash, nazariy va amaliy mashg'ulotlar integratsiyasini asoslash.

Kalit so'zlar: natyurmort, kompozitsiya, tasviriy san'at, metodika, pedagogik texnologiya

Kirish: Ushbu tadqiqot kompozitsion fikrlashni rivojlantirish jarayonida natyurmort janrining o'quvchilar estetik didi, tahliliy ko'nikmalari va badiiy tafakkurini shakllantirishdagi o'rni va ahamiyatini chuqur o'rganishga qaratilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida tasviriy san'atning nafaqat ijodiy, balki kognitiv rivojlanishga ta'sir etuvchi omil sifatida qaralishi pedagogik yondashuvlarga yangi talablarga sabab bo'lmoqda. Natyurmort janri o'quvchini predmetlarning shakl va hajmini tahlil qilish, ularning makondagi o'zaro joylashuvini anglash, rang va yorug'lik muvozanatini topish, eng muhimi esa kompozitsion yechimni mustaqil ishlab

chiqishga o'rgatadi. Mazkur tadqiqotda natyurmortning tarixiy-estetik asoslari, kompozitsion fikrlash nazariyasi hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida uni maktab ta'limiga tatbiq etish imkoniyatlari o'rganildi.

Asosiy qism: Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi** Natyurmort tasviriy san'atning qadimiy va fundamental janrlaridan biri bo'lib, unda buyumlar guruhining mazmunli joylashuvi orqali badiiy fikr ifodalanadi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Yevropa san'atida XVII asrda niderland rassomlari natyurmortga mustaqil janr sifatida e'tibor qaratib, unda kompozitsiya markaziy tushuncha sifatida shakllangan. O'zbek san'atshunoslari A. Abdullayev, B. Qosimov va boshqalar natyurmortning o'quv jarayonidagi o'rnini alohida ta'kidlaydilar. Natyurmort kompozitsiyasi o'quvchilarni predmetlar shakli, o'lchami, massasi, yorug'-soya nisbatlari, makonda joylashuv tamoyillarini tahlil qilishga o'rgatadi.

Kompozitsion fikrlash nazariyasiga ko'ra, kompozitsiya elementlari (markaz, ritm, muvozanat, proporsiya) o'quvchilar tafakkurini tizimlashtiradi. Pedagogik metodologiya esa natyurmortni bosqichma-bosqich o'rgatish: kuzatish, tahlil, chizish, tekshirish, solishtirish va ijodiy qayta ishlash kabi tamoyillarga asoslanadi. Zamonaviy metodlar qatorida STEAM integratsiyasi, vizual analiz, kreativ dizayn fikrlashi, raqamli eskizlar bilan ishlash usullari samarali hisoblanadi.

Tadqiqot natijalar: Tadqiqot natijalari natyurmort mashg'ulotlarida kompozitsion fikrlash tezroq shakllanishini ko'rsatdi. O'quvchilar predmetlar o'zaro nisbatini aniqlash, markaziy nuqtani tanlash, ranglar uyg'unligini his qilishda sezilarli o'sishga erishdilar.

Muhokama: Olingan natijalarga ko'ra, natyurmort kompozitsiyasi o'quvchining nafaqat san'at ko'nikmalarini, balki analitik, mantiqiy va fazoviy fikrlashini ham rivojlantiradi. Bu jarayonda pedagogning yo'naltiruvchi roli juda katta.

Xulosa:

Natyurmort janridan foydalanish kompozitsion fikrlashni rivojlantirishda yuqori samaraga ega bo'lib, metodik yondashuvlar to'g'ri tanlanganda o'quvchilar ijodiy faolligi oshadi.

Tavsiyalar: Tasviriy san'at darslarida bosqichma-bosqich natyurmort kompozitsiyasini joriy etish, raqamli dasturlar yordamida mashqlarni boyitish, individual yondashuvni kuchaytirish, murakkablik darajasini bosqichma-bosqich oshirish tavsiya etiladi.

Cheklovlar: Tadqiqot faqat maktab darajasidagi o'quvchilar bilan olib borilgan, sinov guruhi cheklangan, raqamli texnologiyalar barcha maktablarda yetarli emas.

Tadqiqot istiqbollari: Kelajakda natyurmortning virtual 3D modellari asosida o'qitish, sun'iy intellekt yordamida kompozitsion xatolarni tahlil qilish, metodik qo'llanmalar yaratish rejalashtirilgan.

Minnatdorlik: Tadqiqot jarayonida amaliy yordam ko'rsatgan o'qituvchilar va o'quvchilarga, hamkasblarga minnatdorlik bildiriladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Abdullayev A. Tasviriy san'at asoslari.
2. Qosimov B. Kompozitsiya nazariyasi.
3. Gombrich E. Art and Illusion.
4. Chastain M. Still Life Composition Techniques.
5. O'zR Ta'lim vazirligi metodik qo'llanmalari.